

نشانه‌شناسی فرهنگی-ارتباطی ایموجی‌ها در پیام‌رسان‌های اجتماعی، مورد مطالعه فرهنگ خانواده، فرهنگ جنسی و فرهنگ زبان دست

محمدصادق نصراللهی* ، محمدجواد بادین فکر**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۶/۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۹/۶

چکیده

فضای مجازی با محوریت و سکنداری پیام‌رسان‌های اجتماعی، بخش غالب مصرف رسانه‌ای مخاطبان را در عصر حاضر تسخیر کرده است. تحلیل اجمالی الگوی ارتباطی کاربران در پیام‌رسان‌های اجتماعی نشان دهنده استفاده متعارف از ایموجی‌ها است؛ به طوری که کمتر گفتگوی مجازی‌ای را می‌توان یافت که تهی از ایموجی باشد. استفاده نادرست، مبهم و چندگانه از ایموجی‌ها به ویژه در فرهنگ‌هایی غیر از فرهنگ مولد آن‌ها، این سؤال را در ذهن نگارندگان پرورید که منشأ این پدیده چیست؟ و تفاوت فرهنگی قرارداد کننده ایموجی و مصرف کننده آن چگونه در تحقق چنین پدیده‌ای اثرگذار

* استادیار گروه فرهنگ و دولت، دانشگاه امام صادق (ع) (نویسنده مسئول). m.nasrollahi@isu.ac.ir

** دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق (ع)

m.j.badini74@gmail.com

بوده است؟ در جهت پرداختن به این دغدغه، سؤال اصلی مقاله این‌گونه مطرح می‌شود که مدل‌ها و مفاهیم صریح و ضمنی ایموچی‌های پیام‌رسان‌های اجتماعی چیست و آیا تأثیر آن‌ها از نظام فرهنگی و ارزشی جهان غرب قابل‌اثبات است؟

این مقاله با بهره‌گیری از روش نشانه‌شناسی و با استفاده از تکنیک هم‌نشینی و جانشینی، معانی فرهنگی صریح و ضمنی برآمده از ایموچی‌های منتخب را (۲۳ ایموچی) در سه بخش خانواده، جنسیت و زبان دست بررسی کرده است. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که رهیافت فرهنگی حاکم بر ایموچی‌ها، تکثرگرایی و نسبییت فرهنگی برآمده از مدرنیسم و پست‌مدرنیسم است. طبیعتاً این دو رهیافت منجر به بروز پدیده‌هایی چون خلاء فرهنگی، تفاوت فرهنگی، تضاد فرهنگی، تقابل فرهنگی، ابهام فرهنگی و اشاعه فرهنگی در مصرف‌کنندگان و مخاطبان شده است. در پایان تأکید مقاله بر اتخاذ رویکرد فعال کشورها در ایجاد ایموچی‌های بومی و متناسب با فرهنگ آن‌ها است.

واژه‌های کلیدی: ارتباطات غیرکلامی، ایموچی، فرهنگ، پیام‌رسان

اجتماعی، نشانه‌شناسی فرهنگی

مقدمه

امروزه رسانه‌های نوین ارتباطی جزء جدایی‌ناپذیر زندگی انسان‌هاست. ما در دنیایی زندگی می‌کنیم که اطلاعات با سرعت بی‌سابقه‌ای منتقل می‌شوند و فناوری‌های جدید به نحوی سر برآورده‌اند که بشر را پشت سر قرار می‌دهند و ساختار معرفتی و رفتاری زندگی‌اش را تغییر داده و در تمام ساحت‌های فردی و اجتماعی او نفوذ کرده‌اند. به عقیده مانوئل کاستلز فن‌آوری‌های نوین اطلاعات، نقاط دور عالم را در شبکه جهانی به هم دیگر پیوند می‌دهند، ارتباطات رایانه‌ای مجموعه‌ای از جوامع مجازی را به وجود می‌آورند و در نتیجه آن، همه ساختارها و فرایندهای مادی و معنوی بشری دگرگون

می‌شوند (کاستلز، به نقل از خانیکی ۱۳۹۰: ۷۲). گسترش رسانه‌های نوین که شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌های موبایل پایه، به روز شده‌ترین نسخه این نسل رسانه‌ها هستند و همچنین توسعه خدمات آنلاین و تسهیل دسترسی به اینترنت پر سرعت برای کاربران، باعث شده که اثرگذاری این رسانه‌ها بر روند تحولات اجتماعی و پیشبرد طرح‌های توسعه ملی در کشورها افزایش چشمگیری داشته باشد (فرقانی، ۱۳۹۶: ۲۱۰)

در واقع این تغییرات و تحولات به وجود آمده از فن‌آوری‌های نوین تنها سلوک فردی انسان‌ها را متحول نمی‌کند بلکه در حوزه اجتماعی و به‌خصوص تعاملات و روابط اجتماعی اثرگذاری جدی داشته‌اند. جان تامپسون معتقد است: «تحول رسانه‌ها نوع جدیدی از نزدیکی و صمیمیت را به وجود می‌آورد که پیش‌ازین وجود نداشته است و از جنبه‌های بنیادین خاصی با اشکال صمیمیت که خاصه تعامل رو در رو است، تفاوت دارد» (تامپسون، ۱۳۹۳: ۲۵۴).

به بیان دیگر هر رسانه‌ای دارای مجموعه‌ای از نشانه‌ها و نظامی از رمزگان‌هاست که باعث می‌شود تا رسانه جایگاه معناسناختی خویش را پیدا کند. به بیان ساده هر رسانه‌ای یک‌زبان مخصوص به خود دارد. در واقع زبان نوعی عمل دلالت‌گرانه است (هال، ۱۳۹۱: ۲۲). و این امکان را می‌دهد که از یکسری دال به مدلول‌ها و معانی منتقل شویم. بر طبق همین نگاه استوارت‌هال اشاره می‌کند که عکاسی نیز نوعی نظام بازنمایی است که با استفاده از تصاویر نقش بسته بر صفحه حساس به نور، معنای تصویری درباره شخص، رویداد یا صحنه خاص را منتقل می‌کند (هال، ۱۳۹۱: ۲۳). بنابراین نظام‌های نشانه‌ای موجود در عکس همان تصاویر هستند و زبان رسانه کتاب، کلمات هستند. حال اگر بپذیریم که ساختار موجود رسانه‌های نوین و قالب‌های پیامی آن‌ها بر محتوا و مفهوم پیام و در نتیجه بر ادراکات و رفتار کاربران اثر می‌گذارد، آنگاه می‌توان

گفت که «ایموجی‌ها» به‌عنوان یکی از اشکال پیامی شبکه‌های اجتماعی مجازی، دربردارنده معنا و مفهوم خاص در ارتباط می‌باشند، که متأثر از نظام رمزگانی آن است. هدف از این مقاله، کشف نظام فرهنگی و ارزشی در پس ایموجی‌ها به‌ویژه در پیام‌رسان اجتماعی معروف تلگرام است. بر همین اساس، ابتدا مسئله پژوهش تبیین شده و ضمن بررسی پیشینه تحقیق، نوآوری مقاله تشریح شده است. پس‌از آن، ذیل چارچوب مفهومی، مفهوم ایموجی تعریف شده است. در بخش ادبیات نظری نیز، مطالعات نظری فرهنگی و ارتباطی ایموجی‌ها به تفکیک آمده است. جهت ورود به بخش میدانی پژوهش، روش تحقیق تشریح شده و در نهایت نیز در بخش جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، معانی صریح و ضمنی ایموجی‌ها به روش همنشینی و جانیشینی بررسی شده است. در نهایت نیز در بخش جمع‌بندی، ضمن ارائه رهیافت‌های فرهنگی- ارتباطی موجود در ایموجی‌ها، پیشنهادهای پژوهشی و عملیاتی ارائه شده است.

۱- بیان مسئله

اگرچه اهمیت ایموجی‌ها به‌عنوان یک عنصر غیرکلامی با استناد به جایگاه ارتباطات غیرکلامی در تعاملات و کنش‌های انسانی در زندگی روزمره قابل فهم است - برخی پژوهش‌ها میزان حضور ارتباط غیرکلامی در ارتباطات میان فردی را حدود ۹۳ درصد ذکر کرده‌اند (محسنیان راد، ۱۳۹۱: ۱۴۰) - اما آنچه که جایگاهی ویژه به این ارتباط تصویری می‌بخشد، میزان استفاده و کاربردش می‌باشد؛ به طوری که امروزه به یکی از پرکاربردترین نشانه‌ها در رسانه‌های اجتماعی تبدیل شده است. به گزارش «ای مارکتر»^۱ روزانه حدود ۴۱/۵ میلیارد پیام در شبکه‌های اجتماعی موبایل محور در سراسر جهان در حال تبادل و جابجایی می‌باشد و از این بین حدود ۶ میلیارد پیام دارای ایموجی یا استیکر است. همچنین ۹۲ درصد از کاربران آنلاین از ایموجی‌ها استفاده می‌کنند

1. Emarketer

(Dua, 2015: website). این درصد از میزان استفاده ایموجی‌ها در کنار کلمات، امری حیرت‌آور و پراهمیت است. همچنین بر اساس یک نظرسنجی توسط کنسرسیوم یونی‌کد، ۷۲ درصد از جوانان معتقدند استفاده از ایموجی‌ها و تصاویر برایشان راحت‌تر از نوشتن کلمه یا متن است (Parkin, 2016, website). یکی دیگر از پدیده‌های بصری و دیجیتال در کنار ایموجی‌ها، استیکرها هستند. استیکرها نیز در امتداد این زبان نوپا جایگاه قابل توجه پیدا کرده‌اند تا جایی که برخی از زبان‌شناسان رشد ایموجی‌ها و استیکرها را آغازی بر دگرگونی آینده زبان و ارتباطات در دنیا عنوان کرده‌اند (دهقان، ۱۳۹۵: ۳).

مطالعات اولیه نشان می‌دهد که ایموجی‌ها علاوه بر کارکردهای ارتباطی جدی‌ای که دارند، چه از حیث دال و چه از حیث معنا و چه از حیث رابطه این دو، دارای درون‌مایه‌های جدی فرهنگی هستند. به بیان دیگر ایموجی‌ها به عنوان پیام‌های ارتباطی متناسب با نظام ارزشی جامعه قرار داد کننده آن‌ها رمزگذاری شده‌اند. اهمیت این مسئله و مطالعه آن، هنگامی نمایان‌تر می‌شود که کاربرانی با نظام ارزشی متمایز و طبیعتاً نشانه‌های فرهنگی و تاریخی متفاوت و استانداردهای خاص تعاملات اجتماعی و ارتباطات میان فردی اختیاریاً یا اجباراً از ایموجی‌ها در زندگی روزمره مجازی استفاده می‌کنند. امروزه کمیت و کیفیت به کارگیری ایموجی‌ها در زندگی در محدوده مکانی و جامعه ارتباطی سایبری و شبکه‌ای به اندازه‌ای است که می‌توان به راحتی از اثرات فرهنگی و ارتباطی آن سخن به میان آورد. شاید بتوان یکی از این آثار و تبعات را ابهام‌انگیزی برخی ایموجی‌ها و طبعاً نادرست و نابجا بکار بردن آن‌ها در فرهنگ‌های متفاوت دانست. در این رابطه مارسل دانسی استاد نشانه‌شناسی و مردم‌شناسی زبان در دانشگاه تورنتو کانادا، یکی از خطرات اولیه یونی‌کدهای جهانی ایموجی را پتانسیل ثابت آن‌ها در ابهام‌انگیزی می‌داند. او اشاره می‌کند که پیام‌های مبهم خطرناک هستند حتی در میان آنان که دارای زبان مشترکی هستند اما این خطر در بافت فرهنگی در دهکده جهانی افزایش می‌یابد (Danesi, 2017: 28-29).

در یک جمع‌بندی می‌توان گفت که از طرفی هر رسانه نوینی (شکل پیام و نه فقط محتوای آن) بر اندیشه و هندسه معرفتی فرد و همچنین رفتار و تعاملات او اثر می‌گذارد و از طرف دیگر، هر رسانه‌ای متأثر از نظام ارزشی و فرهنگی پیرامونی خود، از نشانه‌ها و معانی خاص خود استفاده می‌کند. ما در این مقاله بر آنیم به بررسی یکی از نظام‌های نشانه‌ای پرکاربرد در رسانه‌های اجتماعی (با تأکید بر پیام‌رسان اجتماعی تلگرام) یعنی ایموجی‌ها پردازیم و مؤلفه‌های فرهنگی و ارتباطی بازتولید شده در آن‌ها را که متأثر از فرهنگ غرب است، تحلیل نماییم. شایان‌ذکر است که در این تحقیق تأکیدی بر میزان و کمیت استفاده از این نشانه‌ها وجود ندارد بلکه ماهیت و کیفیت نشانه‌ها مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۲- پیشینه پژوهش

با توجه به جدید بودن پدیده ایموجی‌ها، تحقیقات علمی و دقیق پیرامون آن از سال‌های ۲۰۰۰ به بعد شروع شده است. در این زمینه اولین کتاب جامع و کامل با عنوان «نشانه‌شناسی ایموجی‌ها»^۱ توسط نشانه‌شناس کانادایی مارسل دانسی^۲ در سال ۲۰۱۷ به رشته تحریر درآمده است. این کتاب شامل ۱۰ فصل می‌باشد که به صورت خلاصه موضوعاتی که در آن مطرح شده است به این شرح می‌باشد: ایموجی‌ها و نظام نوشتاری، استفاده از ایموجی‌ها، شایستگی و صلاحیت ایموجی‌ها، نشانه‌شناسی ایموجی‌ها، قواعد دستوری ایموجی‌ها، عملکرد ایموجی‌ها، دگرگونی ایموجی‌ها، گستردگی ایموجی‌ها، زبان‌های جهانی، انقلاب ارتباطی. این کتاب ابتدا به مفهوم و ریشه ایموجی‌ها پرداخته و سپس با تحلیل ۳۲۸ متن که در آن ایموجی‌ها عنصر ارتباطی داشته‌اند جایگاه و ساختار ایموجی‌ها را بررسی می‌کند. این کتاب اگرچه در بخش کوتاهی به اثر فرهنگی

1. The semiotics of the emoji
2. Marcel Danesi

و معنای فرهنگی برخی ایموجی‌ها پرداخته است اما از آنجاکه مسئله کتاب این موضوع خاص نبوده از آن رد شده است.

دومین اثر در عرصه جهانی که در قالب کتاب منتشر شده است کتابی است با عنوان «ایموجی کد»^۱ که توسط «ویوی ایوانز»^۲ نگاشته شده است. این کتاب به بحث‌هایی در رابطه با شکل‌های اولیه زبان و بررسی آن با ایموجی‌ها پرداخته و از طرفی به رابطه این شمایل‌ها و زبان بدن در ارتباطات دیجیتال اشاره کرده است. همچنین به جایگاه این شمایل‌ها در رفع اشتباهات و سوء تفاهم‌های ارتباطی نیز توجه کرده است. این اثر نیز مستقلاً به جایگاه فرهنگی و ارزشی ایموجی‌ها پرداخته است. در رابطه با ایموجی‌ها و تأثیرات و عملکردهای آن مقالات بسیاری از سال‌های ۲۰۱۵ نگاشته شده است که در این مجال کم تنها به یک نمونه اشاره می‌شود.

مقاله «آیا ایموجی‌ها یک زبان تصویری جدید یا قدیمی برای نسل‌های امروزی ایجاد کرده است؟ یک مطالعه جامعه‌شناسی - نشانه‌شناسی» که توسط همزه الشنقیتی^۳ در سال ۲۰۱۶ نگاشته شده است به چندین مسئله در باب ایموجی‌ها پرداخته است از جمله: تحول ایموتیکن^۴‌ها و ایموجی‌ها - ایموجی‌ها بسان ارتباطات غیرکلامی - ایموجی بسان یک قالب زبانی و تغییرات نسلی و فرهنگی در استفاده از ایموجی‌ها در نتیجه این نویسنده در این مقاله بیان می‌کند که ایموجی‌ها یک زبان جدید برای بشر نبوده بلکه تکاملی بر زبان‌ها و رسم الخط‌های اولیه یعنی پیکتوگرام‌ها می‌باشند.

پیشینه تحقیق ایموجی‌ها در ایران نیز با توجه به بکر بودن پدیده، سابقه چندانی ندارد و بیشتر در قالب یادداشت‌ها و ترجمه‌هایی پراکنده است. مرتبط‌ترین اثر پژوهشی، مقاله علمی-پژوهشی با عنوان «مطالعه استیکرهای وایبر و نشانه‌شناسی ایدئولوژی‌ها آن» نگاشته شده توسط دهقان و دیگران است. این مطالعه به دنبال کشف

-
1. Emoji code
 2. Vyvyan Evans
 3. Hamza Alshenqeeti
 4. Emoticon

معانی ضمنی در استیکرهای وایبر بوده است. در این مقاله، ضمن تعریف اجمالی ایموجی‌ها و استیکرها و بیان ادبیات نظری پژوهش به این نتیجه رسیده است که استیکرها سبک زندگی مصرفی را ترویج و جامعه‌ای نمایشی را بازتولید می‌کنند. در این تحقیق محوری‌ترین پیام استیکرها «خوش باشی» ارزیابی شده است. اما تمایز این پژوهش با مقاله ما، ابتدا در موضوع محوری تحقیق است که همانا ایموجی‌ها است. ما با بررسی ایموجی‌های تلگرام در پی فهم معانی صریح و پنهان آن‌ها هستیم تا مؤلفه‌های فرهنگی و ارتباطی جهان غرب را که در این نشانه‌ها بازتولید شده‌اند کشف کنیم. این در حالی است که این مقاله به موضوع استیکر که ماهیتاً متفاوت از ایموجی می‌باشد، پرداخته است.

همان‌طور که می‌دانیم استیکرها جدای از متن ارسال می‌شوند و جایگاه خاص خود را دارا هستند؛ درحالی‌که ایموجی‌ها متصل به متن و کلمات هستند و در کنار آن‌ها معنایی نوعاً مکمل افاده می‌کنند. نکته آخر آنکه در پیام‌رسانی مثل تلگرام امکان اضافه کردن استیکرهایی با معنا و مفهوم فرهنگی متعلق به کاربران ممکن است اما به‌هیچ‌عنوان نمی‌توانند ایموجی به آن اضافه کنند. در یک جمع‌بندی نهایی باید اشاره کرد باوجود اهمیت بالای ایموجی‌ها در عرصه فرهنگی و نقش بازنمایی‌کننده قراردادهای اجتماعی در شبکه‌های جهانی اینترنت، تاکنون در هیچ اثر مستقلی این مسئله بررسی نشده است. این پژوهش قصد دارد تا ابتدا معانی و ارزش‌های فرهنگی و خاص ایموجی‌ها را کشف کند و سپس به جایگاه ویژه آن در تماس‌های فرهنگی و تلفیق فرهنگ جهانی و محلی اشاره نماید.

۳- پرسش‌های اصلی این پژوهش بدین شرح است:

مدلول‌ها و مفاهیم صریح و ضمنی ایموجی‌های پیام‌رسان‌های اجتماعی چیست و آیا تأثیر آن‌ها از نظام فرهنگی و ارزشی جهان غرب قابل اثبات است؟

همچنین سؤالات فرعی عبارت‌اند از:

۲-۱ - ایموجی چیست و سیر تطور آن چگونه بوده است؟

۲-۲ - از منظر فرهنگ و ارتباطات، ماهیت و جایگاه ایموجی‌ها چیست؟

۴- ادبیات نظری پژوهش

۴-۱- چارچوب مفهومی

مهم‌ترین واژه این مقاله، «ایموجی» است که در این بخش به تبیین مفهومی آن می‌پردازیم.

۴-۱-۱- ایموجی

در سال ۲۰۱۵ دیکشنری آکسفورد در اقدامی جالب و درعین حال عجیب، طبق رسم هر سال خود، کلمه سال را انتخاب کرد. اما این کلمه منتخب هیچ شباهتی با واژگان مورد استفاده در تعاملات متنی انگلیسی نداشت؛ بلکه کلمه انتخاب شده یک پیکتوگرام یا به عبارت دیگر یک ایموجی 😊 به نام «صورت اشک‌آلود از خنده» بود. ایموجی‌ها برای اولین بار توسط یک فرد ژاپنی به نام شیگیتاکا کوریتا در سال ۱۹۹۹ ایجاد شد. هنگامی که او در حال راه‌اندازی یک پلت فرم اینترنت تلفن همراه به نام «آی-مُد»^۱ بود (Moschini, 2016: 15).

کلمه ایموجی در واقع برگردان شده انگلیسی از کلمه ژاپنی (絵文字) است. که حرف (e) در آن به معنای «تصویر» و (moji) به معنای «حرف و کاراکتر» است (Danesi, 2017: 2).

دانشنامه بین‌المللی آکسفورد در تعریف ایموجی‌ها آورده است: تصویر دیجیتالی کوچک، یا شمایل^۲ که برای توضیح دادن ایده یا احساسات استفاده می‌شود (oxforddictionaries, 2018). طبق این تعریف اولاً جنس ایموجی‌ها تصویری است و

1. I-Mode

2. Icon

نه متنی و زبانی. بنابراین برای فهم آن‌ها نیاز به سواد نیست. ثانیاً جنس آن‌ها دیجیتالی است یعنی صفر و یکی است. ثالثاً کوچک است یعنی از حیث شکلی دارای استاندارد تعریف شده است. رابعاً دو نوع کارکرد دارند: ۱- یا دلالت بر ایده‌ها و افکار ارسال‌کننده آن می‌کنند یا ۲- دلالت بر احساسات و عواطف او. البته مطالعات نشان می‌دهد که دلالت دوم به مراتب پررنگ‌تر از دلالت اول است. به بیان دیگر، ایموجی‌ها بیشتر کارکرد گرایشی دارند تا کارکرد بینشی. در همین رابطه، مارسل دانسی در پژوهشی که از ۳۲۳ متن حاصل از مکالمات اینترنتی تهیه شده بود به این نتیجه رسید که مهم‌ترین و اولین کارکرد ایموجی‌ها، کارکرد احساسی است که در واقع بیانگر احساسات فردی است که از آن‌ها استفاده کرده است (Danesei, 2017: 22).

اما از جهت دیگر نباید از کارکرد بینشی ایموجی‌ها غافل شد. همان‌طور که در تعریف دانشنامه آکسفورد بدان اشاره شده است، ایموجی‌ها برای انتقال ایده‌ها نیز به کار می‌روند. ایموجی‌ها می‌توانند مانند پیکتوگراف‌ها^۱ منتقل‌کننده ایده‌ها باشند نه فقط یک انتقال‌دهنده احساس (Moschini, 2016: 12). در پژوهشی که شرکت تولیدکننده نرم‌افزار «سوئیت کی» انجام داده، بیش از یک میلیارد داده متنی از کاربران شانزده زبان مختلف تحلیل شد. نتیجه این بود که سه طبقه بالایی ایموجی‌ها همگی به ابراز احساسات مرتبط بودند. صورتک‌های شاد، که شامل چشمک‌ها، بوسه‌ها، لبخندها و خنده‌ها می‌شدند، بیش از ۴۵ درصد کل ایموجی‌های استفاده‌شده را به خود اختصاص می‌داد. همچنین صورتک‌های ناراحت (از جمله صورتک‌های خشمگین) ۱۴ درصد و ایموجی‌های قلب ۱۲/۵ درصد بودند. بنابراین بیش از ۷۰ درصد استفاده از ایموجی‌ها دارای کارکرد احساسی بوده است (ویوان ایوانز، ۱۳۹۶: ۳۳۴).

۲-۴- مطالعات نظری

۱-۲-۴- ایموژی بسان ارتباط غیر کلامی

اگر با نگاهی از جنس مطالعات ارتباطی به ایموژی‌ها نگاه کنیم، می‌توانیم آن‌ها را نمونه‌ای از ارتباط غیر کلامی در فضای مجازی بدانیم. در واقع همان‌طور که بسیاری از متخصصین این حوزه در این باره تحقیقات و مطالعاتی را آغاز کرده‌اند تأیید می‌کنند که جنس کارکرد ایموژی‌ها در رسانه‌های اجتماعی از جنس کارکرد روابط و رفتارهای غیر کلامی در فضای روابط میان فردی حقیقی است. در این رابطه الشنقیتی توضیح می‌دهد که «در واقع، آن‌ها (ایموژی‌ها) به‌عنوان جایگزین‌های غیر کلامی عمل می‌کنند یعنی به خواننده پیام می‌گویند که بیان صورت نویسنده چطور خواهد بود و برای حمایت از درک بیشتر نشانه‌های اجتماعی (متن) ارسال می‌شود» (Alshenqeeti, 2016: 60).

برای ارتباط غیر کلامی تقسیم‌بندی‌ها و انواع مختلفی ذکر شده است از جمله سه‌گانه الگوی داندیس و همچنین سه‌گانه الگوی پیرس؛ در واقع در طبقه‌بندی سه‌گانه پیرس از نشانه‌ها، شاهد تمایز سه نشانه از هم هستیم که اجمالاً به آن‌ها اشاره می‌شود:

- ۱- نماد: در این وجه دال شباهتی به مدلول ندارد اما بر اساس یک قرارداد اختیاری به آن مرتبط شده و رابطه میان دال و مدلول باید آموخته شود مانند اعداد، خط الفبایی، علائم راهنمایی و ...
- ۲- شمایل: در این وجه مدلول به علت شباهت به دال یا به این علت که تقلیدی از آن است، دریافت می‌شود. بنابراین دال به علت دارا بودن بعضی از کیفیات شبیه آن است مانند: نقاشی چهره، فیلم کارتون، تقلید صدا و ...
- ۳- نمایه: در این وجه دال اختیاری نیست بلکه به‌طور مستقیم (فیزیکی یا علی) به مدلول مرتبط است این ارتباط می‌تواند مشاهده یا استنتاج شود مانند نشانه‌های طبیعی مثل دود، رعد، جای پا و ... یا علائم بیماری‌ها مثل درد و خارش و یا علائم اخباری مانند: در زدن، زنگ تلفن و ... (چندلر، ۱۳۹۴: ۶۶-۶۷).

علاوه بر تقسیم‌بندی سه‌گانه پیرس از نشانه‌ها محسنیان راد نیز یک الگوی سه وجهی از نشانه‌ها ارائه می‌کند که دارای وجوه مشترک با طبقه‌بندی پیرس می‌باشد که عبارت‌اند از: ۱- **نشانه‌های قراردادی گفتنی** - **نوشتنی**: به تمام نشانه‌هایی که میان نشانه و محتوا نه شباهت عینی است، نه رابطه‌ای ذاتی، بلکه تنها رابطه‌ای است قراردادی که رمزخوانی و به عبارت صحیح‌تر نشانه خوانی آن‌ها مستلزم شنیدن یا خواندن باشد، می‌گویند. طبق مثال محسنیان راد «اگر کسی به زبان چینی به شما بگوید «موتی» و شما زبان چینی ندانید اگرچه آن را می‌شنوید اما قادر به نشانه خوانی آن نخواهید بود زیرا نشانه گفتنی او ماهیت قراردادی دارد» (محسنیان راد، ۱۳۹۵: ۲۰۷). ۲- **نشانه‌های قراردادی نشان دادنی**: آن دسته از تصاویر یا کنش‌هایی که در یک جامعه قرارداد شده که نماینده یک معنای خاص باشد. به‌عنوان مثال همه ما در مراکز درمانی قاب عکسی را دیده‌ایم حاوی تصویر پرستاری که انگشت اشاره‌اش را رو به بالا در مقابل بینی‌اش گرفته است. این اگرچه یک نشانه قراردادی است؛ اما نشان دادنی است و نه خواندنی. محسنیان راد برای این دسته مثالی می‌زند: «برای آنکه قراردادی بودن آن را بیشتر حس کنید، این بار انگشت اشاره را به گونه‌ای نشان دهید که نوک آن رو به سمت چپ صورت شما قرار گیرد. دیگر این کنش، نشانه قراردادی ارتباطی نیست» (محسنیان راد، ۱۳۹۱: ۴۹). ۳- **نشانه‌های غیرقراردادی نشان دادنی**: محسنیان راد برای توضیح این قسم از ارتباط می‌نویسد: «اگر در یک مجتمع مسکونی، داخل اتاق نشسته باشید، ورود فردی با چتر خیس به شما نشان می‌دهد که بیرون باران می‌آید، صدای ترمز محکم یک خودرو نشان می‌دهد که احتمالاً تصادف شده است... همه این نشانه‌ها یک ویژگی مشترک دارند، بین نشانه و محتوا نوعی مجاورت است؛ نه قرارداد» (محسنیان راد، ۱۳۹۵: ۲۲۶-۲۲۷). محسنیان راد در ادامه اشاره می‌کند که بسیاری از انواع پیام‌های غیرکلامی مانند ابراز چهره‌ای، حرکات، ژست‌ها و رفتارهای لمسی همگی «نشان دادنی» هستند (محسنیان راد، ۱۳۹۱: ۵۱).

حال سؤال مهم و اساسی آن است که در سنخ‌شناسی ارتباط غیرکلامی، ایموژی‌ها در کدام سنخ و طبقه قرار می‌گیرند؟ طبق تقسیم‌بندی محسنیان راد، مسلم و یقینی است که ایموژی‌ها از سنخ نشانه‌های قراردادی گفتنی-شنیدنی نیستند؛ چراکه جنس آن‌ها گفتن و شنیدن نیست؛ بلکه از جنس نشان‌دادنی هستند. حال سؤال آن است که ایموژی‌ها، غیرقراردادی‌اند یا قراردادی؟ از منظر این مقاله، ایموژی‌ها بسته به مصداق آن، هم غیرقراردادی‌اند و هم قراردادی. به بیان دیگر، برخی ایموژی‌ها غیرقراردادی نشان‌دادنی هستند و برخی دیگر قراردادی نشان‌دادنی. این بدان معناست که ایموژی‌هایی هستند که بین نشانه و معنای آن‌ها شباهت عینی یا رابطه همجواری وجود دارد (غیرقراردادی نشان‌دادنی) و در مقابل ایموژی‌هایی نیز هستند که بین نشانه و معنای آن‌ها هیچ‌یک از روابط ذاتی و عینی اعم از طبیعی و تصویری وجود ندارد و تنها جعل و قرارداد جامعه و فرهنگ، آن‌ها را به هم مرتبط کرده است. به عنوان مثال، ایموژی

« صورت اشک‌آلود از خنده» 😂 نشانه غیرقراردادی نشان‌دادنی است که معنای شادی را می‌رساند درحالی‌که ایموژی «شست» اگرچه عیناً یکی از اعضای بدن انسان را بازتاب می‌دهد اما این نشانه در عالم خارج و در میان انسان‌ها به عنوان یک قرارداد اجتماعی عمل می‌کند و معنای خاصی را در متن‌های فرهنگی مختلف متبادر می‌سازد. در این رابطه دانسی می‌نویسد: «علامت شست 🙌 که نشانه‌ای به ظاهر معمول در فرهنگ جهانی است، در میان فرهنگ بخش‌هایی از اهالی خاورمیانه، غرب آفریقا، روسیه و آمریکای جنوبی توهین‌آمیز به شمار رفته و معادل معنای انگشت وسط در فرهنگ غربی می‌باشد» (Danesei, 2016: 60).

۲-۲-۴- ایموچی‌ها بسان یک امر فرهنگی

محسنیان راد در تبیین نشانه‌های قراردادی نشان‌دانی مثالی می‌آورد که نقش فرهنگ را در فهم آن‌ها نشان می‌دهد. وی اشاره می‌کند که مثلاً می‌توان مردی را دید که با قرار دادن کف دست بر سینه و پایین آوردن مختصر سر، به دیگران اظهار ارادت و دوستی می‌کند. این یک عمل ارادی آگاهانه است که فرد انجام می‌دهد. از سوی دیگر، این «کنش ارادی نشان‌دانی» به این دلیل قراردادی است که معلوم نیست در همه فرهنگ‌ها، چنین حرکتی به مفهوم اظهار ارادت باشد (محسنیان راد، ۱۳۹۵: ۲۳۵). بر این اساس، هرگاه نشانه‌ای توسط همه فرهنگ‌ها یکسان فهم شود، غیرقراردادی و ذاتی و هرگاه متفاوت و مشکک فهم شود، قراردادی خواهد بود. سؤال مهم در اینجا آن است که ایموچی‌های فرهنگی چگونه در یک متن فرهنگی بازخوانی می‌شوند؟ جهت پاسخ به این سؤال باید کمی در چیستی فرهنگ و تأثیر آن بر نشانه‌ها تعمق کنیم. استوارت‌هال اشاره می‌کند که: «اساساً فرهنگ با تولید و مبادله معناها-دادن و گرفتن معنا»- میان اعضای یک جامعه یا گروه سروکار دارد. (هال، ۱۳۹۱: ۱۷-۱۸). طبق این تعریف فرهنگ فرایند تبادل معنا در یک جمع است. به بیان دیگر از آنجا که پدیده‌های فرهنگی فی‌نفسه قادر به دلالت نیستند، «معنای» این پدیده‌ها ناگزیر باید از طریق و به واسطه فرهنگ «بازنمایی» شود (عزیزی، ۱۳۹۷: ۲۲۵).

حال هر چه، فضای تبادل بیشتر شود، هم‌فرهنگی و درک یکسان عالم بیشتر رخ می‌دهد. آنچه که ابزار و محمل اصلی این تبادل و دادوستد است، نشانه نام دارد. نشانه‌شناسان کسانی هستند که تلاش دارند در یک رویکرد متنی و فرامنتی، رابطه نشانه و معنا و دلالت‌ها را کشف کنند.

فرایند دلالت در نشانه‌ها همیشه به یک معنای واحد نمی‌انجامد. ما در اینجا درباره سطوحی از دلالت سخن می‌گوییم. رولان بارت معتقد است که نظام‌های نشانه‌ای بر روی هم سوارند و از همین روی چندین لایه دارند. او دلالت را به دو دسته

تقسیم می‌کند: ۱- دلالت‌های صریح^۱: به فرایندهای سطح پایین‌تر و معنای کم‌وبیش تحت لفظی اطلاق می‌شود. ۲- دلالت‌های ضمنی^۲: برخلاف دلالت صریح دربرگیرنده یک نوع فرا زبان است. این دلالت‌ها ایدئولوژیک‌اند و معمولاً یک پیام دلالتی ضمنی را در برمی‌گیرند (اسمیت، ۱۳۹۴: ۱۹۶). در همین راستا پیر گیرو توضیح می‌دهد که در دلالت‌های صریح با مدلولی روبه‌رویم که به صورت عینی و چنانکه هست به تصور درآمده؛ درحالی‌که دلالت‌های ضمنی بیانگر ارزش‌های ذهنی‌ای هستند که به واسطه صورت و کارکرد نشانه به آن منسوب می‌شوند (گیرو: ۱۳۸۳: ۴۷). چندلر نیز معنای صریح را با عباراتی چون معنای مبتنی بر «تعریف»، «معنای تحت‌اللفظی»، «معنای بدیهی» یا معنای مبتنی بر دریافت عام توصیف کرده است (چندلر به نقل از سجودی، ۱۳۹۵: ۷۲).

به عقیده بارت، نشانه‌های درون فرهنگ هرگز بی‌شیله‌پيله نیستند، بلکه شبکه‌های پیچیده‌ای از بازتولید ایدئولوژیک را در برمی‌گیرند (اسمیت، ۱۳۹۴: ۱۹۶). به گفته بارت این سطح دوم دلالت «عام‌تر، جهانی‌تر و فراگیرتر است» سروکار این سطح با اجزاء و مؤلفه‌های یک ایدئولوژی است... این دلالت‌ها ارتباطات بسیار تنگاتنگی با فرهنگ، دانش و تاریخ دارند و می‌توان گفت به واسطه آن‌هاست که جهان پیرامونی (فرهنگ)، نظام (بازنمایی) را تسخیر می‌کند (بارت به نقل از استوارت‌هال، ۱۳۹۱: ۷۴-۷۵). در یک جمع‌بندی می‌توان گفت که ایمو‌جی از جنس نشانه است. مشخص شد که نشانه طی فرایند دلالت دال بر مدلول، معنادار می‌شود. طبق نگاه بارت، دو دسته دلالت صریح و ضمنی از یکدیگر قابل تفکیک کند. فرهنگ عمدتاً از طریق دلالت‌های ضمنی، اثر خود را بر نشانه‌ها می‌گذارد. بنابراین فرهنگ مولد ایمو‌جی‌ها، طی دلالت‌های ضمنی، آن‌ها را معنادار کرده و نظام ارزشی خویش را بازتولید می‌کند.

-
1. Denotation
 2. connotation

۵- روش پژوهش

روش این پژوهش نشانه‌شناسی است. در مرحله جمع‌آوری داده‌ها، تلاش می‌شود که با استفاده از رویکرد نمونه‌گیری هدفمند، ایمو‌جی‌هایی را که دارای معنای فرهنگی هستند، در سه بخش خانواده، جنس و زبان دست انتخاب کنیم و مورد تحلیل قرار دهیم. در مجموع، با منطق نمونه‌گیری هدفمند و نظری، ۲۳ ایمو‌جی در این مقاله مورد تحلیل قرار گرفته است. در این جهت تلاش شد که به شکل متنوع و در جهت تکمیل هدف پژوهشی این مقاله، از سه حوزه فرهنگ جنسی، فرهنگ خانواده و فرهنگ زبان دست ایمو‌جی‌ها انتخاب شوند.^۱

روش تحلیل ناظر به پیاده‌سازی تکنیک همنشینی و جانشینی است تا دلالت‌های صریح و ضمنی آن‌ها را استخراج نماییم. آنچه که برای ما اهمیت مضاعف دارد کشف معانی ضمنی از طریق جانشینی است تا تأثیر نظام فرهنگی مولد ایمو‌جی‌ها تبیین شود. همنشینی، فرایند کشف معنا از طریق کنار هم قرار دادن نشانه‌ها و مقایسه آن‌ها باهم است. سوسور اشاره می‌کند که «معمولاً، ما برای بیان منظور خود از نشانه‌های زبانی منفرد استفاده نمی‌کنیم بلکه گروه‌هایی از نشانه‌ها را به کار می‌گیریم که در ترکیب‌های پیچیده‌ای (که خود نشانه هستند) سازمان یافته‌اند» (چندلر، ۱۳۹۴: ۱۳۲-۱۳۳). به‌عنوان مثال، تفاوت معنای گل سرخ در دو جمله ۱- او به مادر گل سرخ داد و ۲- شسته از آفت‌های گل سرخ است، از طریق همنشینی گل سرخ با مادر و شسته روشن می‌شود. در مقابل، جانشینی، فرایند کشف معنا از طریق جایگزینی نشانه‌های مغایر و متضاد است. تحلیل جانشینی به دنبال تشخیص مجموعه‌های جانشینی مختلفی (یا مجموعه‌های از پیش موجود دال‌ها) است که نشانگر محتوای متون هستند (چندلر، ۱۳۹۴: ۱۵۳). در مثال او به مادر گل سرخ داد، نشانه‌های مغایر مادر: پدر، همسر، فرزند

۱- طبیعتاً طرف محدود مقاله از حیث حجمی امکان تحلیل بیشتر را به نگارندگان نداد.

و نشانه‌های مغایر گل سرخ: خار، گل زرد هستند که با جایگزین کردن آن‌ها به معانی ضمنی بیشتری از گل سرخ پی می‌بریم.

در جدول بخش بعد، ابتدا ایموجی آمده، سپس دال‌های آن احصاء شده است. در بخش همنشینی دال‌ها، گفته شده که چه دال‌هایی در کنار هم قرار گرفته و در بخش دلالت صریح موافق، معنا یا معانی برآمده از دال‌ها تبیین شده است. در بخش جانشینی دال‌ها، نشانه‌های جایگزین و متضاد دال‌های موجود معرفی می‌شود. پس از آن در بخش دلالت صریح مخالف، معنای برآمده از دال‌های جایگزین تبیین شده و در انتها در بخش دلالت ضمنی موافق، معنای ضمنی برآمده از جانشینی که مخالف دلالت صریح مخالف است، تشریح شده است.

۶- جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها

در جدول پیش رو تلاش می‌شود که ایموجی‌های مرتبط مورد تحلیل قرار گیرد. طبیعتاً تنوع در انتخاب نیز مدنظر بوده است.

ردیف	نشانه (ایموجی)	دال‌ها	همنشینی دال‌ها	دلالت صریح موافق	جانشینی دال‌ها	دلالت صریح مخالف	دلالت ضمنی موافق
فرهنگ جنسی							
۱		-دو مرد جوان -قلب به رنگ صورتی	دو مرد جوان با توجه به حالت بوسیدن لب‌ها و وجود قلب [که در فرهنگ غرب نماد محبت است] در حال محبت و عشق ورزیدن به یکدیگر	ابراز محبت به جنس موافق مذکر	-یک مرد جوان -یک زن جوان -قلب صورتی	ابراز تمایل دگرجنس‌گرایی (هترو) بین طرفین ارتباط و گفتگو	ابراز تمایل همجنس‌گرایی مردانه (گی) بین طرفین ارتباط و گفتگو
۲		-دو زن جوان -قلب به رنگ صورتی	دو زن جوان با توجه به حالت بوسیدن لب‌ها و وجود قلب [که در فرهنگ غرب نماد محبت است] در حال محبت و عشق ورزیدن به یکدیگر	ابزار محبت به جنس موافق مؤنث	-یک جنس مذکر و مؤنث در حال بوسیدن و عشق ورزیدن جنسی به یکدیگر	ابراز تمایل دگرجنس‌گرایی (هترو) بین طرفین ارتباط و گفتگو	ابراز تمایل همجنس‌گرایی زنانه (لژیبن) بین طرفین ارتباط و گفتگو
۳		-یک نوجوان پسر (سمت راست) -یک مرد جوان سیبیل دار (سمت چپ) -قلب به رنگ صورتی	با توجه به اینکه قلب صورتی میان یک مرد و یک پسر نوجوان است، رابطه محبت‌آمیز میان آن‌ها وجود دارد.	ابراز رابطه محبت‌گونه و عاشقانه بین یک مرد میان‌سال (فاعل) و یک پسر نوجوان (مفعول)	-دو جنس مذکر هم‌سن در حال محبت ورزیدن	-هم‌جنس‌گرایی مردانه به شکل عام آن	-بروز نوع خاص هم‌جنس‌گرایی مردانه موسوم به شاهدبازی (Pederasty) بین یک پسر نوجوان و یک مرد میان‌سال

<p>–بروز نوع خاص هم جنس‌گرایی زنانه بین یک دختر نوجوان و یک زن میان‌سال</p>	<p>–هم جنس‌گرایی زنانه به شکل عام آن</p>	<p>–دو جنس مؤنث هم‌سن در حال محبت ورزیدن</p>	<p>ابراز رابطهٔ محبت‌گونه و عاشقانه بین یک زن میان‌سال (فاعل) و یک دختر نوجوان (مفعول)</p>	<p>با توجه به اینکه قلب صورتی میان یک زن میان‌سال و یک دختر نوجوان است، رابطهٔ محبت‌آمیز میان آن‌ها وجود دارد.</p>	<p>–یک دختر نوجوان (سمت راست) –یک زن جوان (سمت چپ) – قلب به رنگ صورتی</p>		<p>۴</p>
<p>–خوش گذرانی جنسی دو هم جنس مؤنث (ابراز گرایش و کنش هم جنس گرایانه)</p>	<p>–خوش گذرانی بدون جنبه‌های جنسی –خوش گذرانی دگر جنس گرایانه</p>	<p>–دو زن بدون گوش‌های خرگوشی –یک مرد و یک زن با گوش‌های خرگوشی</p>	<p>ابراز دوستی بین دو جنس مؤنث و خوشگذرانی و رفتن آن‌ها به مهمانی</p>	<p>دو جنس مؤنث با پوشش خاص زنانه در حال رقصیدن هستند.</p>	<p>– دو زن در کنار هم – گوش‌های خرگوشی – شکم‌پند زنانه (کرسٹ)</p>		<p>۵</p>
<p>–خوش گذرانی جنسی دو هم جنس مذکر (ابراز گرایش و کنش هم جنس گرایانه)</p>	<p>–خوش گذرانی بدون جنبه‌های جنسی –خوش گذرانی دگر جنس گرایانه</p>	<p>– دو مرد بدون گوش‌های خرگوشی – یک مرد و یک زن با گوش‌های خرگوشی</p>	<p>ابراز دوستی بین دو جنس مذکر و خوشگذرانی و رفتن آن‌ها به مهمانی</p>	<p>دو جنس مذکر با پوشش خاص مردانه در حال رقصیدن هستند.</p>	<p>– دو مرد در کنار هم – گوش‌های خرگوشی – شکم‌پند مردانه</p>		<p>۶</p>

۷		-لب -رنگ قرمز	-لب غنچه شده به رنگ قرمز که نشانه بوسیدن است	ابراز محبت و عشق به طرف مقابل	-لب غیر قرمز -لب بدون پروتز	محبت بدون درون‌مایه جنسی	ابراز محبت با درون‌مایه جنسی
۸		-انگشتان دست -قلم آرایش ناخن -رنگ بنفش	- یک قلم آرایش ناخن در حال لاک زدن انگشتان دست و تجلی‌گر جنبه‌های جذابیت جنسی	-ناخن لاک‌زده دارای جنبه‌های جنسی برای کاربران غیر انگلیسی‌زبان است ^۱			
۹		-قلب صورتی سوراخ شده -تیر آبی -نوک پیکان به شکل قلب	-قلب صورتی که توسط یک تیر سوراخ شده در فرهنگ غرب نماد عشق و تمایل جنسی محسوب می‌شود	-قلب تیرخورده نمادی از خدای عشق، کوپیدو در فرهنگ اساطیر یونانی محسوب می‌شود. ^۲ -کوپیدو خدای عشق و تمایل جنسی است در اساطیر یونانی به شکل یک پسر بچه برهنه در حال تیراندازی نمایش داده می‌شود. ^۳			

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Danesei, 2017: 31
2. emojipedia, 2017: A

نشانه‌شناسی فرهنگی-ارتباطی ایموجی‌ها در ... ۹۱

			<p>- قلب قرمز در فرهنگ غرب نماد عشق است^۱</p> <p>- این نماد اما به سبب نشانه سازی برخی از شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های اجتماعی معنای دیگری نیز در چند سال اخیر پیدا کرده و آن معنای تأیید کردن یا دوست داشتن (like) چیزی را می‌دهد.</p>	<p>- قلب قرمز که در فرهنگ غربی نماد عشق و محبت است.</p> <p>عشقی همراه با جنبه‌های جنسی</p>	<p>- قلب قرمز رنگ</p>		۱۰
فرهنگ زبان دست							
			<p>- در فرهنگ اسلامی: بیانگر نیایش و دعا</p> <p>- در فرهنگ آمریکایی بیانگر کتاب باز^۲</p>	<p>- دو کف دست در کنار یکدیگر رو به آسمان در مقابل صورت</p>	<p>- کف دست راست</p> <p>- کف دست چپ</p>		۱۱
			<p>- در فرهنگ ژاپنی: بیانگر تشکر کردن است</p>	<p>- دو کف دست که به صورت عمودی بالا آمده</p>	<p>- کف دست راست</p>		۱۲

1. emojiopedia, 2017: B

2. May be used to represent an open book in American Sign Language (ASL) or the gesture used by followers of Islam when praying. (emojiopedia, 2017: C)

			در سایر فرهنگ‌ها: بیانگر نیایش و دعا کردن و «بزن قدش» می‌باشد ^۱	و با یکدیگر تماس برقرار کرده‌اند.	-کف دست چپ		
			- در فرهنگ غربی: بیانگر نوعی فحش و توهین است ^۲ - یکی از فحش‌های جنسی قدیمی است. که در آمریکا بسیار رایج هست ^۳	- دست راست که انگشت میانی آن به صورت عمودی بالا آمده است.	- دست راست - انگشت میانی		۱۳
			- در فرهنگ بوداییسم: بیانگر اخراج کردن شیاطین و حذف موانعی مثل افکار منفی یا بیماری است - در فرهنگ اروپای غربی و شمال آمریکا بیانگر: (۱) خرده فرهنگ هوی متال	- دست راست که انگشتان کوچک و اشاره به طرف بالا بلند شده‌اند و سه انگشت دیگر بسته شده‌اند	- دست راست - دو انگشت بالا آمده - سه انگشت بسته شده		۱۴

1. Two hands placed firmly together, meaning *please* or *thank you* in Japanese culture. Other common uses for this character include prayer/praying hands, or a high-five. (emojipedia, 2017: D)
2. A middle finger emoji, used in some western cultures as a rude or insulting gesture. The back of the hand is shown with the middle finger raised. (emojipedia, 2017: E)
3. MORRIS, 1994: 162

			(۲) علامتی در فرهنگ ورزشی غرب				
			<p>- در فرهنگ غیرکلامی آمریکایی بیانگر: مفهوم «Ok» است که یک تأیید همراه با رضایت است</p> <p>- در فرهنگ غیرکلامی فرانسه و بلژیک بیانگر «مفهوم «ارزش شما صفر است» می‌باشد.^۲</p>	<p>- دست راست که انگشتان اشاره و شست به صورت یک دایره به هم نزدیک می‌شوند</p>	<p>- دست راست - انگشتان اشاره و شست</p>		۱۵
			<p>- در فرهنگ بخش‌هایی از اهالی خاورمیانه، غرب آفریقا، روسیه و آمریکای جنوبی توهین آمیز به شمار رفته و معادل معنای انگشت وسط در فرهنگ غربی می‌باشد.^۳</p>	<p>- دست چپ که انگشت شست به سمت بالا بلند شده است و چهار انگشت دیگر بسته</p>	<p>- دست چپ - انگشت شست</p>		۱۶

1. Wikipedia, 2017

3. Danesei, 2017: 31

			در سایر فرهنگ‌ها: بیانگر: تأیید کردن است				
			در فرهنگ‌های خداباور بیانگر: خدا گواه من است و اشاره به خداوند است ^۱ در سایر موارد بیانگر: عدد یک و اجازه گرفتن است ^۲	دست راست که انگشت اشاره رو به بالا گرفته شده است و سایر انگشت‌ها بسته‌اند	دست راست - انگشت اشاره		۱۷
			-گاهی بیانگر نشان دادن شادی در یک جشن است -گاهی بیانگر مورد صفر و عدد صفر به کار می‌رود - و گاهی به بیانگر ابراز مبارزه‌طلبی و مقاومت است ^۳ در فرهنگ ایرانی نیز بیشتر به همین معنا استفاده می‌شود	دست راست مشت کرده	دست راست - انگشت‌های به هم فشرده		۱۸

1. MORRIS, 1994: 86

2. A single finger pointing upward, which could be used to represent the number one, or to ask a question. (emojipedia, 2017: F)

3. A fist raised in the air that may be used as a celebratory gesture: the fist pump. Can also be used to represent zero items, due to a lack of any fingers being held up. Sometimes used as a symbol of resistance or defiance. (emojipedia, 2017: G)

فرهنگ خانواده							
۱۹		<p>یک مرد جوان</p> <p>یک زن جوان</p> <p>یک پسر بچه</p> <p>یک دختر بچه</p>	<p>یک مرد جوان در کنار</p> <p>به زن جوان بیان‌گر یک زوج و خانواده هستند</p> <p>یک دختر بچه و یک پسر بچه در کنار هم و مقابل پدر و مادر خود</p> <p>یک خانواده دو فرزند را شکل داده‌اند</p>	<p>یک خانواده دو فرزند</p>	<p>یک مرد جوان</p> <p>یک زن جوان</p> <p>دو پسر بچه</p> <p>دو دختر بچه</p>	<p>یک خانواده چند فرزند</p>	<p>بازنمایی خانواده‌های دو فرزند و عدم تأیید خانواده‌های چند فرزند</p> <p>تشویق به سیاست کنترل جمعیت (فرزند کمتر، زندگی بهتر)</p>
۲۰		<p>یک مرد جوان</p> <p>یک مرد</p> <p>میان‌سال</p> <p>یک پسر بچه</p>	<p>یک مرد جوان و یک مرد میان‌سال به همراه یک فرزند پسر، نوع خاصی از خانواده را شکل داده‌اند</p>	<p>تشکیل خانواده دادن دو جنس مذکر با یکدیگر</p>	<p>یک مرد جوان</p> <p>یک زن جوان</p> <p>یک پسر بچه</p>	<p>تشکیل خانواده دادن یک جنس مذکر با یک جنس مؤنث</p>	<p>بازنمایی ازدواج‌های هم‌جنس گرایانه در غرب</p>
۲۱		<p>یک زن جوان</p> <p>یک زن میان‌سال</p> <p>یک پسر بچه</p>	<p>یک زن جوان و یک زن میان‌سال به همراه یک فرزند پسر، نوع خاصی از خانواده را شکل داده‌اند</p>	<p>تشکیل خانواده دادن دو جنس مؤنث با یکدیگر</p>	<p>یک زن جوان</p> <p>یک مرد جوان</p> <p>یک پسر بچه</p>	<p>تشکیل خانواده دادن یک جنس مذکر با یک جنس مؤنث</p>	<p>بازنمایی ازدواج‌های هم‌جنس گرایانه در غرب</p>

<p>۲۲</p> 	<p>-یک مرد جوان -یک پسر بچه</p>	<p>-یک مرد جوان که در مقابل او یک پسر بچه ایستاده است بیانگر نوع خاصی از خانواده‌های تک والد است</p>	<p>- یک خانواده بدون مادر</p>	<p>-یک زن جوان -یک مرد جوان -یک پسر بچه</p>	<p>- تشکیل یک خانواده دو والد</p>	<p>-بازنمایی خانواده‌های تک والدی در غرب که یکی از والدین به دلیل طلاق، فقر، رابطه نامشروع، بیماری و... در خانواده حضور ندارد</p>
<p>۲۳</p> 	<p>-یک زن جوان -یک پسر بچه</p>	<p>-یک زن جوان که در مقابل او یک پسر بچه ایستاده است بیانگر نوع خاصی از خانواده‌های تک والد است</p>	<p>- یک خانواده بدون پدر</p>	<p>-یک زن جوان -یک مرد جوان -یک پسر بچه</p>	<p>- تشکیل یک خانواده دو والد</p>	<p>-بازنمایی خانواده‌های تک والدی در غرب که یکی از والدین به دلیل طلاق، فقر، رابطه نامشروع، بیماری و... در خانواده حضور ندارد</p>

۷- بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که گفته شد استفاده از ایموژی‌ها در فضای مجازی و پیام‌رسان‌های اجتماعی، به شدت فراگیر شده و این فراگیری جهتی رو به تزاید دارد؛ به طوری که شاید کمتر گفتگویی را می‌توان یافت که تهی از یک یا چند ایموژی باشد و در این جهت می‌توان گفت که نظام نشانه‌ای ایموژی‌ها، در حال تبدیل شدن به یک مجموعه نشانه‌ای جهانی است. همین جایگاه، اهمیت مطالعه آن را می‌رساند. نگاه این مقاله به ایموژی‌ها به سان نشانه‌های فرهنگی-ارتباطی است؛ این بدان معناست که ایموژی‌ها، نشانه‌های ارتباطات غیرکلامی‌ای هستند که دارای معانی فرهنگی و ارزشی جدی می‌باشند و در نتیجه اثرات فرهنگی-ارتباطی قابل توجهی دارند. در اینجا بازمی‌گردیم به سؤال اصلی این مقاله که: «مدلول‌ها و مفاهیم صریح و ضمنی ایموژی‌های پیام‌رسان‌های اجتماعی چیست و آیا تأثر آن‌ها از نظام فرهنگی و ارزشی جهان غرب قابل اثبات است؟» در پاسخ به این سؤال می‌توان گفت که تحلیل ایموژی‌ها در سه حوزه جنسی، خانواده و ارتباط غیرکلامی، تأثیرپذیری جدی نظام دلالت ایموژی‌ها را از آنچه که موسوم به فرهنگ غربی (مدرنیسم و پست‌مدرنیسم) است، نشان می‌دهد. ابعاد این تأثیرپذیری و تبعات آن به تفکیک سه حوزه یادشده به شرح ذیل است:

۷-۱ - فرهنگ جنسی:

فرهنگ جنسی برآمده از نظام نشانه‌ای ایموژی‌ها دارای ویژگی‌های ذیل است:

۷-۱-۱ - بازنمایی و بازتولید قدرتمند فرهنگ جنسی:

شدت و عدت نشانه‌های جنسی در ایموژی‌ها زیاد است. شاید نشان دادن کمیت این نشانه‌ها منوط به انجام یک پژوهش کمی باشد؛ اما مروری هرچند گذرا بر ایموژی‌ها نشان از حضور قدرتمند رسته جنسی آن‌ها دارد. به عنوان نمونه تعداد نشانه‌هایی که دال قلب در آن‌ها به کار رفته است، اماره‌ای روشن بر این مدعا است یا وجود نشانه لب یا ناخن لاک‌زده شده و... مثال‌هایی از فرهنگ غلیظ جنسی است. این

حضور پررنگ ایمو‌جی‌های جنسی، کاملاً تحت تأثیر فرهنگ جنسی صریح و فراگیر جهان غرب حاصل شده است. به دیگر بیان، بازتولید نگاه جهان غرب به مقوله بینش، گرایش و کنش جنسی در قالب ایمو‌جی‌ها بازتاب یافته است.

۷-۱-۲- تکثرگرایی در گرایش‌ها و هویت‌های جنسی:

همین بازتاب در کیفیت فرهنگ جنسی نیز نمود دارد و نوعی تنوع‌طلبی در گرایش جنسی به رسمیت شناخته شده است. به عنوان نمونه در کنار هویت سنتی جنسی دگرجنس‌خواهی یا گرایی، به شکل متنوع گرایش‌ها و هویت‌های جنسی دیگر مدرنیستی و چه بسا پست‌مدرنیستی رایج در غرب نیز بازنمایی شده است. گرایش‌هایی همچون هم‌جنس‌گرایی مردانه (گی) و هم‌جنس‌گرایی زنانه (ل‌زبین)، همچنین، یا صورت‌های خاص‌تری مانند هم‌جنس‌گرایی مردانه خاص (شاهدبازی) یا هم‌جنس‌گرایی زنانه خاص (ارتباط بین یک زن میان‌سال و یک دختر نوجوان) که دارای نشانه در ایمو‌جی‌ها هستند. در کنار این نمونه، وجود نشانگان برای خوش‌گذرانی‌های جنسی خارج از چارچوب خانواده که با نمادپردازی از خرگوش پلی بوی نمایش داده شده است، قابل توجه است.

۷-۱-۳- بروز تقابل و اشاعه فرهنگی:

طبیعی است که تکثرگرایی جنسی، چارچوبی نیست که در تمامی فرهنگ‌ها مقبول باشد؛ بلکه در تعداد قابل توجهی از فرهنگ‌ها از جمله فرهنگ اسلامی نامشروع و مردود است. به نظر می‌رسد دو سنخ واکنش در مواجهه با این ویژگی قابل پیش‌بینی است:

۱- تقابل فرهنگی ۲- اشاعه فرهنگی. به نظر می‌رسد در کوتاه‌مدت یا میان‌مدت، اعضای فرهنگ‌های مذکور نوعی واکنش منفی و تقابلی را در استفاده از این ایمو‌جی‌ها در پیش‌گیرند؛ اما در دراز مدت می‌تواند طی قبح‌زدایی از الگوهای منحرف جنسی، منجر به نوعی پذیرش فرهنگی شود. این پذیرش نیز می‌تواند منجر به اشاعه فرهنگی

شود. این فرایند یقیناً بسیار پیچیده خواهد بود. چنین روندهایی را پیش‌ازاین در مورد نشانه قلب می‌توان رصد کرد.

۷-۲ - فرهنگ زبان دست:

۷-۲-۱ - قراردادی بودن زبان دست و وجود نسبیّت فرهنگی

اولاً حضور نشانه‌های دست در ای‌موجی‌ها بسیار پررنگ است و می‌توان گفت که بیشترین تکرار را در نظام نشانگان زبان بدن دارد. ثانیاً نکته اساسی در زبان دست، قراردادی بودن آن است. به بیان دیگر زبان دست، نشانگان قراردادی نشان‌دانی است. همین امر سبب شد که در جدول تحلیل نتوان از تحلیل جان‌شینی استفاده کرد. ثالثاً نسبیّت فرهنگی به شدت در ای‌موجی‌های دست مشاهده می‌شود. تعدد و تکرار معانی و مدلول‌های برداشت‌شده نشانه این نسبیّت است.

۷-۲-۲ - بروز ابهام، تفاوت، تضاد و اشاعه فرهنگی:

نسبیّت فرهنگی موجود در زبان دست، می‌تواند سبب بروز چهار سنخ پدیده فرهنگی بشود: ۱- ابهام فرهنگی و ۲- تفاوت فرهنگی ۳- تضاد فرهنگی و ۴- اشاعه فرهنگی. ابهام فرهنگی بدان معناست که در فرهنگ‌های مصرف‌کننده، اعضا هیچ فهم و درکی از نشانه ندارند. به عنوان مثال نشانه 🙌👍 نشانه‌هایی هستند که اساساً در فرهنگ‌های اسلامی فهم نمی‌شوند. تفاوت فرهنگی بدان معناست که دو فهم متفاوت از یک نشانه شکل می‌گیرد. به عنوان مثال نشانه 🙌👍 در فرهنگ اسلامی و توحیدی بیانگر معنای نیایش و عبادت است، اما در فرهنگ آمریکایی بیانگر کتاب باز می‌باشد. تضاد فرهنگی که سنخی از تفاوت فرهنگی است، دلالت بر آن دارد که فهم متعارض نسبت به یک نشانه در دو فرهنگ وجود دارد. مثلاً نشانه 🙌👍 که در فرهنگ جهانی و غرب به بیانگر تأیید کردن چیزی می‌باشد و در برخی فرهنگ‌ها مانند فرهنگ ایرانی بیانگر فحش و توهین است.

در نهایت می‌توان پدیده اشاعه فرهنگی را نیز در زبان دست ای‌موجی‌ها مشاهده کرد:

- اشاعه و پذیرش جهانی نشانه به معنای تشکر کردن که مبنای آسیایی و ژاپنی دارد.

- اشاعه و پذیرش نشانه که ریشه در فرهنگ غرب داشته اما در سایر فرهنگ‌ها نیز سرایت کرده است.

۷-۳ - فرهنگ خانواده:

خانواده به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین نهادها و عناصر فرهنگی، نقش تعیین‌کننده در انتقال فرهنگی و تربیت نسل‌ها داشته و دارند. نظام نشانگان ایموچی‌ها نیز از این پدیده مهم غافل نبوده و آن را بازنمایی کرده است. شاید مهم‌ترین ویژگی بازنمایی شده از خانواده توسط ایموچی‌ها، «تکثرگرایی در گونه‌شناسی خانواده» باشد. ایموچی‌ها صرفاً به الگوی سنتی خانواده هسته‌ای اکتفاء نکرده و گونه‌های دیگری را نیز بازنمایی کرده‌اند:

۷-۳-۱ - خانواده هسته‌ای:

این نشانه ایموچی بازنمایی یک خانواده هسته‌ای است. در ادبیات جامعه‌شناسی خانواده هسته‌ای به خانواده‌ای گفته می‌شود که شامل دو فرد بالغ (مرد-زن/مرد-مرد/زن-زن) می‌شود که همراه با کودکانشان یا فرزندخواندگانشان در یک خانوار زندگی می‌کنند (گیدنز، ۱۳۹۵: ۵۱۱) در ایموچی‌ها عدم بازنمایی خانواده‌های گسترده را داریم که در واقع بیانگر خانواده‌ای است که علاوه بر زن و شوهر و فرزندان شامل خویشاوندان نزدیک نیز می‌شود.^۱

۷-۳-۲ - خانواده ارادی (همبری):

خانواده ارادی نوعی از خانواده است که از ازدواج دو هم‌جنس به وجود می‌آید (گیدنز، ۱۳۹۵: ۵۳۵). خانواده ارادی دو گونه دارد: ۱- ازدواج دو مرد (گی‌ها) و

۱- البته این احتمال هم وجود دارد که با توجه به کمبود فضا در طراحی ایموچی‌ها، امکان نمادسازی برای خانواده گسترده وجود نداشته باشد.

۲- ازدواج دو زن (لزبین‌ها) خانواده‌های لزبین از طریق تلقیح مصنوعی بدون تماس جنسی بچه‌دار و والد می‌گردند (گیدنز، ۱۳۹۵: ۵۳۹). خانواده‌های گی نیز می‌توانند کودکانی را به فرزندخواندگی بگیرند.

۳-۳-۷ - خانواده تک والد:

به خانواده‌ای گفته می‌شود که یک فرد بالغ (مرد یا زن) همراه با یک یا چند فرزند وابسته آن‌ها را تشکیل داده‌اند. تک والدی در جوامع و فرهنگ‌های مختلف علل و معانی مختلفی دارد. بسیاری از تک والد‌ها ازدواج نکرده‌اند و فرزندش از رابطه‌ای نامشروع به همراه دارند و یا حتی تک والد‌هایی وجود دارند که بدون ازدواج و به علت استقلال مالی تنها زندگی کرده و فرزندش نیز به سرپرستی می‌گیرند. گاه تک والد‌ها ازدواج کرده‌اند اما همسر خود را به دلیل طلاق یا فوت ازدست داده‌اند. خانوار تک والد از اوایل دهه ۱۹۷۰ رواج فزاینده‌ای در کشورهای پیشرفته پیدا کرده است (گیدنز، ۱۳۹۵: ۵۲۹). این مورد ایموچی بازنمایی یک خانواده تک والد مذکر همراه با یک فرزند وابسته پسر می‌باشد که در فرهنگ غرب و اروپا این نوع خانواده‌ها بیشتر به چشم می‌خورند. نسبت کودکانی که در خانوار تک والد زندگی می‌کنند در آمریکا ۳۱ درصد می‌باشد (گیدنز، ۱۳۹۵: ۵۲۹).

۴-۳-۷ - خانواده کم جمعیت:

خانواده‌هایی که نوعاً در ایموچی ترویج می‌شود، خانواده تک‌فرزند و یا حداکثر دو فرزند است و به هیچ وجه نشانه‌ای از خانواده‌های سه فرزند و بیشتر وجود ندارد و این خود نکته‌ای جالب توجه در فرهنگ خانواده است که برآمده از یک سیاست حاکمیتی در کشورهای غرب نسبت به کنترل جمعیت، بازنمایی صورت گرفته نیز چنین سمت و سوی پیدا می‌کند، این در حالی است که در جوامع سنتی، وجود خانواده‌های پرجمعیت امری مرسوم و رایج است.

۵-۳-۷ - بروز خلاً، تقابل و اشاعه فرهنگی^۱

منظور ما از خلاً فرهنگی، پدیده‌ای است که وجود دارد اما نشانه‌ای از ایموژی‌ها آن را نمایندگی نمی‌کند. این اتفاقی است که در مورد خانواده‌های گسترده و خانواده‌های پرجمعیت می‌افتد. هیچ ایموژی‌ای دلالت بر این دو سنخ خانواده نمی‌کند؛ گو اینکه اساساً چنین واقعیتی وجود ندارد. در کنار خلاً فرهنگی، تقابل فرهنگی نیز بروز می‌یابد. خانواده ارادی و همبری در بسیاری از فرهنگ‌ها امری مذموم و ناپسندیده است و طبیعی است که اعضای چنین فرهنگ‌هایی در مواجهه با این گونه ایموژی‌ها در موقعیت منفی قرار می‌گیرند. البته این موقعیت همیشه پایا نیست و می‌تواند دچار تزلزل شده و منجر به اشاعه فرهنگی بشود. اشاعه فرهنگی به معنای پذیرش تازه از سوی یک فرد یا جامعه از فرد یا جامعه دیگر است (محسنی، ۱۳۸۶: ۶۷). در اینجا بدان معناست که نزد افراد از جوامع سنتی، قبح این گونه سنوخ انحرافی خانواده ریخته می‌شود. خلاصه تحلیل سه حوزه فرهنگ خانواده، فرهنگ جنسی و زبان دست را می‌توان در جدول ذیل نشان داد:

آثار فرهنگی	رهیافت فرهنگی	حوزه
- خلاً فرهنگی - تضاد فرهنگی - اشاعه فرهنگی	تکثرگرایی گونه شناسی خانواده	فرهنگ خانواده
- تقابل فرهنگی - اشاعه فرهنگی	تکثرگرایی در گرایش‌ها و هویت‌های جنسی	فرهنگ جنسی
- ابهام فرهنگی - تفاوت فرهنگی - تضاد فرهنگی - اشاعه فرهنگی	نسبیت‌گرایی فرهنگی	فرهنگ زبان دست

با توجه به جایگاه فرهنگی و ارتباطی ایموژی‌ها و رشد فزاینده آن‌ها در سال‌های آتی، شکی نیست که این نشانه‌ها تبدیل به عناصر مهمی در انتقال فرهنگ خواهند شد. سازندگان و طراحان این دست از نشانه‌ها به خوبی اهمیت و جایگاه فرهنگی و ارتباطی ایموژی‌ها را درک کرده‌اند و به سرعت در حال به‌روزرسانی کردن ایموژی‌ها هستند. امروزه نقش کنسرسیوم یونیکد در فرهنگ‌سازی از طریق ایموژی‌ها کاملاً مشهود و روشن است. واقعیت اسفبار آن است که تفاوت کاربران اینترنتی در فرایند ارتباط از طریق ایموژی‌ها تنها به خلاقیت چینش و استفاده به‌جا از ایموژی‌ها محدود شده و بروز چنین خلاقیتی در تعریف و تغییر شکل ایموژی عملاً منتفی است. در اینجا است که اهمیت ایفای نقش فعالان و حاکمیت‌ها نسبت به تأثیرگذاری بر نظام نشانگان ایموژی‌ها دوچندان می‌شود. در دنیای نشانه‌ای فضای مجازی، دولت، ملت و فرهنگی پیروز است که تعداد نشانه بیشتری را به خود اختصاص دهد. به‌عنوان نمونه، کشور ژاپن را می‌توان کشوری موفق در طراحی و ترویج ایموژی‌های بومی خود دانست؛ اگرچه نقش تاریخی این کشور در پدید آمدن ایموژی‌ها در کسب چنین موفقیتی بی‌تأثیر نبوده، اما نمی‌توان تلاش این کشور را نیز در استمرار نقش‌آفرینی کتمان نمود. متأسفانه وضعیت جهان اسلام در این زمینه نامناسب است و باوجود ظرفیت جمعیتی آن، معدود ایموژی‌هایی، سبک زندگی اسلامی را نمایندگی می‌کنند. همین امر سیاست‌گذاری کشورهای اسلامی در طراحی ایموژی‌های اسلامی را ضروری می‌انگارد. به‌طور خاص در مورد کشور ایران با توجه به سیاست آن در کوچ مردم به سمت پیام‌رسان‌های بومی، لزوم طراحی بومی ایموژی‌ها دوچندان می‌شود. در پایان پیشنهادهای پژوهشی ذیل ارائه می‌شود:

- بررسی و تحلیل سایر ایموژی‌های فرهنگی و ارتباطی، از جمله ایموژی‌های مربوط به فرهنگ تغذیه، فرهنگ پوشش و آرایش، فرهنگ معماری، فرهنگ تکنولوژی، فرهنگ نمادها و اسطوره‌ها، فرهنگ مذاهب و آیین‌ها و...

- بررسی و تحلیل میزان و کمیت حضور فرهنگ‌های مختلف جهانی در

ایموژی‌ها

منابع

- اسمیت، فلیپ و الگزندر رایلی. (۱۳۹۴). *نظریه فرهنگی*. ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- ایوانز، ویوین. (۱۳۹۶). «آیا ایموچی‌ها فایده‌ای دارند؟»، *ترجمان علوم انسانی*. شماره ۵: ۳۳۴-۳۳۱.
- تامپسون، جان ب. (۱۳۹۳). *رسانه‌ها و مدرنیته؛ نظریه اجتماعی رسانه‌ها*. ترجمه: مسعود اوحدی، تهران: سروش.
- چندلر، دانیل. (۱۳۹۴). *مبانی نشانه‌شناسی*. ترجمه: مهدی پارسا، تهران: سوره مهر.
- خانیکی، هادی و محمود بابایی. (۱۳۹۰). «فضای سایبر و شبکه‌های اجتماعی؛ مفهوم و کارکردها»، *فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات جامعه‌اطلاعاتی*. دوره اول: ۹۶-۷۱.
- دهقان، علیرضا؛ محبی، نجیبه و برکت، محیا. (۱۳۹۵). «مطالعه استیکرهای وایبر و نشانه‌شناسی ایدئولوژی‌های آن»، *رسانه‌های نوین*. دوره ۲، شماره ۷، صص ۳۳-۱.
- سجودی، فرزانه. (۱۳۹۵). *نشانه‌شناسی کاربردی*. تهران: نشر علم.
- عزیزی، فرید؛ اتابک، محمد و افخمی، حسینعلی. (۱۳۹۷). «بازیهای رایانه‌ای و بازنمایی زنان: تحلیل نشانه‌شناختی مجموعه بازی السا»، *رسانه‌های نوین* دوره ۴، شماره ۱۴، ۲۵۳-۲۲۱.
- فرقانی، مهدی و شمسایی نیا، رامین. (۱۳۹۶). «تعامل رسانه‌های جمعی و فناوریهای نوین ارتباطی؛ بازنمایی اقتصاد مقاومتی در فضای مجازی»، *رسانه‌های نوین*. دوره ۳، شماره ۱۰، ۲۶۳-۲۱۲.
- گیدنز، آنتونی و فیلیپ اسمیت. (۱۳۹۵). *جامعه‌شناسی*. ترجمه: هوشنگ ناییب، تهران: نشر نی.
- گیرو، پی‌یر. (۱۳۸۳). *نشانه‌شناسی*. ترجمه: محمد نبوی، تهران: نشر آگه.
- محسنی، منوچهر. (۱۳۸۶). *بررسی در جامعه‌شناسی فرهنگی ایران*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- محسنیان راد، مهدی. (۱۳۹۱). *ارتباطات انسانی*. تهران: سمت.
- محسنیان راد، مهدی. (۱۳۹۵). *ارتباط شناسی ۲*. تهران: سروش.
- ویکی‌پدیا. ۱۳۹۷. «کوپیدو»، ویکی‌پدیا. بازنشانی شده در: ۹۷/۱/۱۲، ۲۱:۳۰ به نشانی: <https://fa.wikipedia.org/wiki/کوپیدو>
- هال، استیوارت. (۱۳۹۱). *معنا، فرهنگ و زندگی اجتماعی*. ترجمه: احمد گل محمدی، تهران: نشر نی.

- Alshenqeeti, Hamza. (2016). “Are Emojis Creating a New or Old Visual Language for New Generations? A Socio-semiotic Study”. **Advances in Language and Literary Studies**. Vol 7/ December ٢٠١٦. pp ٦٩-٥٦.
- Danesi, Marcel. (2017). **THE SEMIOTICS OF EMOJI: the rise of visual language in the age of the intrnet**. Toronto: Bloomsbury Academic.
- DUA, TANYA. 7 MAY (2015). “Emojis by the numbers: A Digiday data dump”. **DIGIDAY.COM**, Retrieved 2018-04-01 at:
<https://digiday.com/marketing/digiday-guide-things-emoji/>
- Emojipedia. (2017). A. “ Heart With Arrow”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at: <https://emojipedia.org/heart-with-arrow/>
- Emojipedia. (2017). B. “Red Heart”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at:
<https://emojipedia.org/heavy-black-heart/>
- Emojipedia. (2017). C. “ Palms Up Together”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at: <https://emojipedia.org/palms-up-together/>
- Emojipedia. (2017). D. “Folded Hands”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at:
<https://emojipedia.org/person-with-folded-hands/>
- Emojipedia. (2017). E. “ Middle Finger”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at: <https://emojipedia.org/reversed-hand-with-middle-finger-extended/>
- Emojipedia. (2017). F. “Index Pointing Up”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at: <https://emojipedia.org/white-up-pointing-index/>
- Emojipedia. (2017). G. “ Raised Fist”, **Emojipedia**, Retrieved 2018-04-01 at:
<https://emojipedia.org/raised-fist/>
- MORRIS, DESMOND (1994) **BODYTALK: A World Guide to Gesture**, the University of Michigan, London: Jonathan Cape.
- Moschini, ILarial. (2016). “The Face with Tears of Joy Emoji”. **Hermes**. No ٥٥. pp 11-25.
- Oxford Dictionaries. (2017). “Emoji”, **Oxford Dictionaries**, Retrieved 2018-04-01 at: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/emoji>
- Parkin, Simon. 6 September (2016). “Worried face: the battle for emoji, the world's fastestgrowing language”, **www.theguardian.com**, Retrieved 2018-04-01 at:
<https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/sep/06/emojis-shigetaka-kurita-mark-davis-coding-language>
- Wikipedia. (2017).” Sign of the horns”, **Wikipedia**, Retrieved 2018-04-01 at:
https://en.wikipedia.org/wiki/Sign_of_the_horns